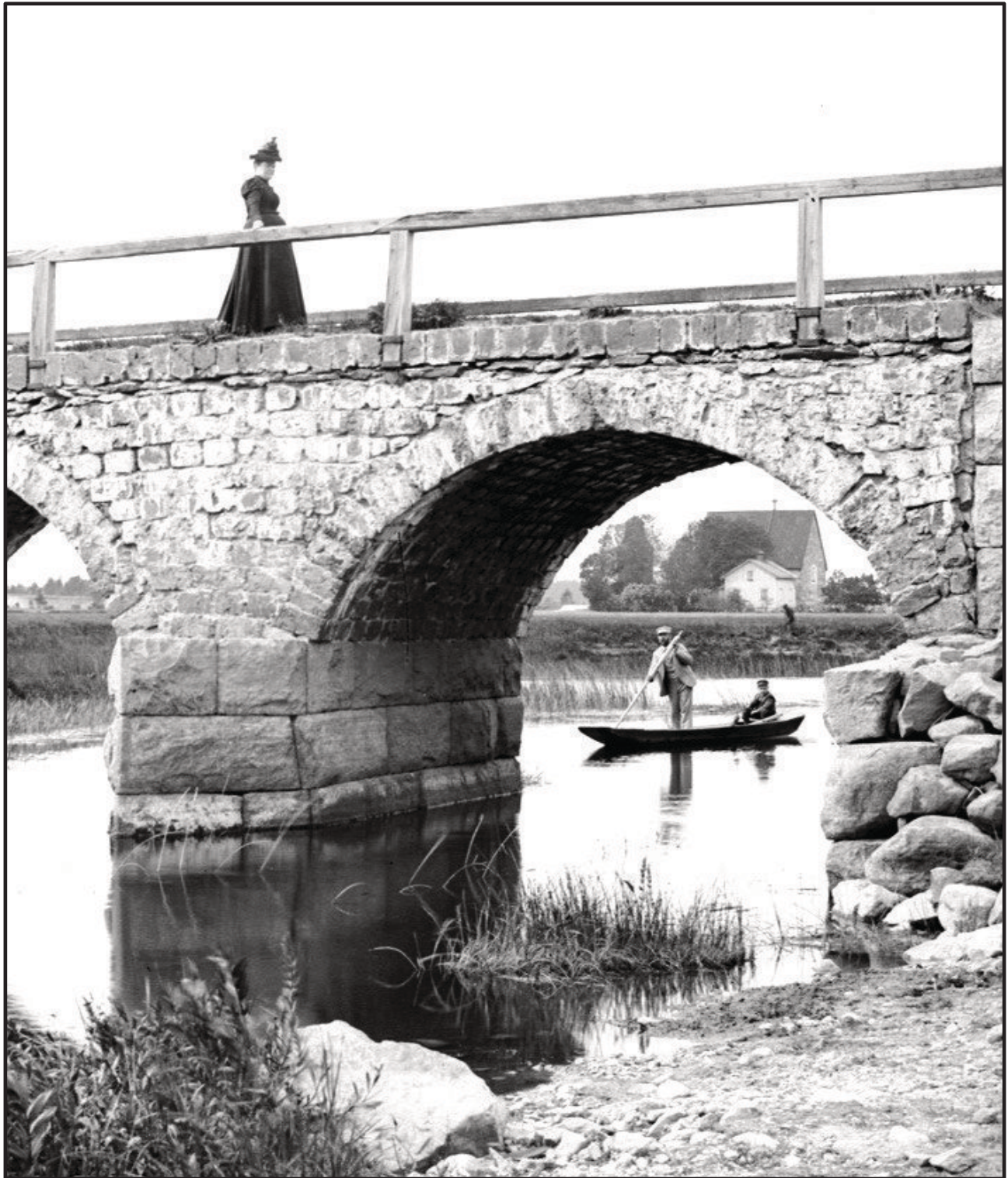

**Frösåkers Hembygdsförening
Östhammar
Medlemsblad 2020**

Foto från Rådhusstorget omkring 1940. Till vänster ses Prästgatan ,som då var en mycket smal gata. Wilkessonska gården, huset i bildens vänstra kant revs 1942. Paret på tandemcykeln är okänt.

Fotograf Josef Edhlund

MEDLEMSBLADET 2020

Innehållsförteckning:

Ordförande har ordet

Byggnadsunderhåll 2019

Utställningen ”Speglingar” , Östhammars 1800-tals speglar

Stormen Alfrida

Utställningen ”Ryssen Kommer”

Östhammar i bild

”En jernvägsresa vintern 1887” - en novell av Ragnar Nyberg

Bilreklam i Östhammars Tidning

Verksamhetsberättelse 2019

Planerade aktiviteter 2020

Årsbokslut för Frösåkers Hembygdsförening

Föredragningslista årsmötet

Fotografiet på första sidan visar Korsbron, som går över Olandsån söder Gimo mot Risinge. Bron finns kvar idag, men ombyggd. Kvinnan på bron är fotograf Brita Skötsner-Edhlund, som i början av 1900-talet hade fotoateljé nära bron under några somrar. Skäfthammars kyrka syns genom brovalvet. Fotodatum 1903.

Fotograf: Skötsner-Edhlund

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Mitt åttonde år som ordförande har varit arbetsintensivt, med många spännande åtaganden. Styrelsen är som tidigare år mångfacetterat kunnig, aktiv och duktig. Men kunnandet om våra samlingar behöver prioriteras och lyftas, speciellt för att föreningen enligt stadgan skall kunna förevisa och berätta om våra samlingar. Att höja kunskapsnivån och utbilda guider blir därför en viktig uppgift kommande år.

Många kontakter utanför vår förening har förevarit under året, då gällande hembygds- och fornminnesfrågor främst med skolor, dagis, Östhammars kommun, Upplands fornminnesförening och övriga Hembygdsföreningar i kommunen. Kontakterna med Valö-Forsmark och Raggarön kan noteras som extra värdefulla. Vi har även träffat och förevisat Hembygdsgården för olika föreningar och sammanslutningar.

Dessa kontakter har gett oss i styrelsen inspiration, förstärkta insikter och kunskaper.

Nationaldagsfirandet 6 juni genomfördes traditionsmässigt med vår hembygdsnestor Stig Hedlund som talare. Vi hade tur med vädret och solen lyste när fanborgen med Lions och Al Fine kom gående från torget. Musiken underhöll, kaffe serverades och evenemanget avslutades med vår nationalsång. Vid sådana här högtidsdagar tycker nog alla att Sverige är fantastiskt.

Traditionsenligt midsommarfirande med friluftsgudstjänst hölls vid Hembygdsgården, en trevlig och vacker sommaraktivitet.

Föreningens hemvändardag fick ställas in, tyvärr då vi hade bokat en intressant talare. Hoppas att till nästa år åter denna tradition kan återupplivas.

Under sommaren har under fem veckor fredag till söndag Hembygdsgården varit öppen med möjlighet att fika och se våra samlingar. Ett stort tack till de som ställt upp för att göra detta möjligt. Målsättningen är att vi skall kunna visa vår fina Hembygdsgård och våra fina samlingar än mer och göra dessa tillgängliga för visning. Vid två tillfällen har kvällsöppet med visningskvällar genomförts med god uppslutning.

Föreningen bjöd personer från ålderdomshemmet Edsvägen 16 på utflykt till Hembygdsgården. Där bjöds på kaffe och information, mycket uppskattat. Föreningen har också hållit fyra föredrag på Edsvägen 16, även det uppskattat.

En utställning ”Ryssen kommer” i SKB-lokalen har genomförts i samverkan med Fotoklubben och Östhammars konstnärsförening om ryssarnas bränning av bland annat Östhammar den 17 juli 1719. Ett mycket stort intresse för utställningen, över 1400 besökare.

Förutom utställningen har föreningen hållit 13 föredrag vid olika tillfällen under sommaren och hösten, ytterligare föredrag är inplanerade för kommande år. Intresset kring vad som hände i juli 1719 med ryssbränningarna är större än vad vi kunnat föreställa oss, totalt har 850–900 personer lyssnat på dessa föredrag. Kanske publikt föreningens största aktivitet någonsin.

En annan utställning i SKB-lokalen i samverkan med Fotoklubben och Östhammars konstnärsförening genomfördes med över 800 besökare. Föreningen förevisade Östhammars spegelmakare Per Olof Söderlund. Ett antal speglar från 1830-talet ställdes ut och en presentation av spegelmakarens liv och leverne i Östhammar på 1800-talet.

Föreningen har i samverkan med kommunen och Försäkringskassan fortsatt arbetet med att digitalisera Östhammars tidning (utkom 1886 – 1966) som tidigare endast funnits att tillgå i pappersform hos biblioteket. Målsättning att göra denna tidning tillgänglig digitalt på biblioteket närmar sig sin realisering. Mycket av nedlagt arbete finns att tillgå på föreningens hemsida.

Taket på muséet har under året förtjänstfullt lagats och reparerats, nu i skick för många år framåt. Så nu har alla taken exklusive norra delen av Didriksonska längan undergått tillsyn och reparation. Några har fått helt ny papp, läkt och tegel och är nu i gott skick. Resterande reparation är inplanerat till 2020. En ganska omfattande målningskampanj kan förväntas kommande år.

En föreläsning om ”Ortsnamn i Uppland”, i samverkan STF lokalavdelning i Östhammar har genomförts och STF uttrycker vilja till framtida samverkan, till vilket föreningen ställer sig positiv.

Många föremål har under året skänkts till föreningen, tack till alla givare. Vi kan tacksamt konstatera att merparten av inventering och förteckning av våra många föremål är genomförd, vilket är en viktig milstolpe. Att sköta inventarieförteckningen framledes är en viktig och grannlaga uppgift.

Jag vill som avslutning, nu när jag inte avser att fortsätta som Ordf. längre rikta ett varmt stort tack till alla ideella krafter och vänliga människor som bidragit och stöttat mig och föreningen och som gjort min och föreningens verksamhet möjlig.

Tack

Byggnadsunderhåll 2019

En långsiktig plan för att bl.a. göra underhåll på taken på Hembygdsgårdens alla hus finns framtagen. Denna plan har väglett de senaste årens stora insatser. Vi börjar nu se slutet på denna kampanj. Nya utmaningar kommer, som tex rödmålning av husen.

Föreningen har 10 st hus vilket gör att det finns underlag för flera års arbete även framledes. Den här omgången 2015-2019 har takens behov av översyn styrt arbetet. Här krävs nyvärkning av snickarkunniga medlemmar och andra frivilliga medlemmar.

Det tre sista åren har omkostnaderna för insatserna på husen på hembygdsparken belöpt sig på 101 tusen kronor, då inte inräknat våra egna stora idella instaser. Vi har vid två tillfällen ansökt om ekonomiskt stöd för underhåll av våra fastigheter och fått beviljat bidrag 50 tusen kronor, från Kjellmanska fonden och även 50 tusen kronor från Carl Beck Friis minnesfond. Tusen tack för detta.

Som tidigare nämnts har Didriksonska längan fått taket helrustat på södra sidan och den norra sidan ska få samma behandling förhoppningsvis under 2020. Att jobba på tak kräver kunnande och erfarenhet vilket föranlett att de senaste åren har proffsinsatser köpts in, detta som stöd då den egna arbetskåren ser ut att bli ett år äldre per år.

2018 fick Svarvarboden helt nytt tak vilket var behövligt. Arbetsvilliga medlemmar med Berit Mattsson i spetsen plockade av det gamla teglet, proffsen lade på ny masonit och läktade på och vi plockade på det nya takteglet. Av bara farten fixade vi sedan taket på Tinghusets farstu helt i egen regi under ledning av Bernt och Berits fasta hand.

För övriga husen, där det behövdes, har nya vatt- ochnockbrädor och en del trasiga takpannor bytts ut.

Ett arbete som rekommenderats av Anticimex var att skydda väggarna vid stenfoten på några av husen från fuktuppträngning. De gjorde en rekommendation på några utpekade hus där risken bedömdes som störst. Detta har nu fått sin lösning i år med skyddsplåtar som monterats. Se bilden på Svararboden som ex.

Dessutom finns Markatorpet som med sina tre hus kräver tillsyn och underhåll, där är insatser planerad till 2020. Även där behövs insatser på taken och grunden under Båtsmanstorpet där en grävling huserat.

Vid torpet har Bengt, Lennart och Bosse påbörjat förberedelser för att byta ut syllstockarna på matboden. Där behöver också taket få en upprustning. Vi upptäckte även att grävlingar flyttat in under Båtsmanstorpet, vilket med Bengt i spetsen togs i tu med på en gång. Han riggade sin grävlingfälla med läckerheter som abborre och honungssmörgås. Bengt och Bosse har med mycken nedlagd tid, tålamod och list lyckats fått bort dessa oönskade gäster. Nu återstår rengöring under huset och sedan cementering av grunden för att hålla dessa snyltgäster ute.

En viktig sak att beakta i arbete med tak är arbetssäkerheten. För detta krävs rejäla och stadiga ställningar, detta krävs speciellt då flera av deltagarna i arbetslagen för arbetena är över 75 år.

Ett arbetsintensivt arbetsår är tillända och det är glädjande att gå genom Hembygdsparken och kunna konstatera att husen ser tämligen välskötta och fina ut. En prydnad för föreningen och Östhammar.

//Bo Eriksson o Karl-Fredrik Ingemarsson

Utställningen "Speglingar" Östhammars 1800-tals speglar

SPEGLINGAR 2024

I SKB:s utställningslokal har under september månad visats en utställning, som tagits fram i samarbete med konstnärerna och fotoklubben. Ett samarbete som odlats under flera år under SKB:s Lars-Runes ledning.

Även denna utställning blev trevlig och omtyckt. Ett antal samordningsträffar hölls under sommaren och material till framställande av posters togs fram, med förklaring av speglarna och vem vår spegelmakare var.

Att arrangera utställningen med att blanda konst och foton är inte så enkelt. Tur nog fanns duktiga personer i detta avseende både hos fotograferna och konstnärerna. En del utensilier som kandelabrar linnedukar, ljus etc. behövdes för att få harmoni i utställningen.

Vi lånade in till utställningen 8 speglar från personer som jag visste ägde en eller flera speglar. Sammanlagt besöktes utställningen av över 800 personer.

Östhammars spegelmakare Pehr Olof Söderlund

Svart brännstämpel

ÖSTHAMMAR
SPEGELFABRIK
P O S

Vi från föreningen bidrog med att presentera Östhammars ganska okända spegelmakare PEHR OLOF SÖDERLUND med stadsstämpel (hallstämpel POS). Pehr Olof född 1808 i Hudiksvall var utbildad glasmästare när han ankom till Östhammar från Stockholm, där han utbildats i yrket och fick här i Östhammar burskap som glasmästare och spegelmakare.

Han flyttar in på Kyrkokvarteret 22 (Södra Tullportsgatan 10 Fiskar Söderholms fastighet) 1830. Vidare 1833 till Nordanvikskvarteret 23 huset där Rospinglan ligger i hörnet mittemot kyrkan. Här sker produktionen av speglar, så de speglar vi känner är från tiden 1833-1840.

Pehr Olof gifter sig 1833 med Maria Chatarina Zetterberg f 1814 i Östhammar. 1834 får de en son Per Alfred och 1842 Lars Aron och 1845 Johan Emanuel.

1940 byter Pehr Olof titel till Handlare. Han har då vidgat sin rörelse att utöver glasmästare och spegelmakare även bli nu en fullfjädrad handlare.

Familjen flyttar 1856 till Rådhuskvarteret 12 nere vid Rådhusstorget (Millers affär). Här på denna adress dör han 1866 i kräfta 58 år gammal. Pehr Olof är då sedan några år även rådman i staden och handlare.

Sonen Lars Aron Söderlund tar över verksamheten och gården Rådhuskvarteret 12. Han fortsätter som handlare till sin tidiga död 1883. Lars Aron dör i magåkomman ”tarminfektion” endast 41 år gammal . Man kan ana och tro att hans äktenskapsskillnad beviljad 1882 kan ha haft påverkan på hans hälsa. Redan 1878 varnades makarna för oenighet i äktenskapet.

//Karl-Fredrik Ingemarsson

Stormen Alfrida

Flera av oss som upplevde blåsten på nyårsnatten och fram på nyårsdagen blev oroliga då träd föll lite överallt. Under en besiktning på nyårsdagen av Hembygdsparken konstaterades att många träd fällts av stormen.

Det första vi, Bosse och jag, fick göra ihop med kommunen var att ta rätt på en stor gran, som ramlat mot Forsbergs plåtslageri rakt över Kyrkogatan. Den avsågade biten lades av kommunen på tomten hos oss.

Fler kom upp till Hembygdsparken och vi besiktade gemensamt stormens skador. Efter en rundvandring kunde vi glädjande konstatera att inga träd fallit på något av våra museihus. En lättnad, puuu, då flera av de kullfallna träden låg längs med husen, nästan som om någon från ovan dirigerat det hela. Inga av taken på husen hade tagit skada vilket glädde i detta elände. Flaggstången hade brutits i tre delar och gångvägen över parken ner till busstationen som många nyttjar var blockerad av de stora träden.

Två stora granar och fem stora tallar, varav två av tallarna hade en rot till flera stammar, hade blåst ner.

Nu gällde det att handla för att röja väg. Jag tog kontakt med kommunens gatuenhet och efterfrågade om det var OK om vi tog och röjde området och tog rätt på träden. Ett OK lämnades från kommunen.

Ett omfattande arbete startade med Bosse, Bengt N och Ekström som de tunga korten. Själv deltog jag så mycket som orken medgav. Efter flera tunga helger av hårt arbete kunde vi rapportera att nu var parken så återställd att vägen till busstationen åter kunde nyttjas.

Nu återstod att återställa de stora hål som uppstod vid bortgrävningen av stubbar och rötter. Vi tog hjälp av en grävmaskin och som med av oss inköpt jord, fyllde hålen och återställde parken till gott skick. Bengt sådde omsorgsfullt nytt gräs som tog sig bra, så på hösten kunde nästa inga spår av stormens elände spåras.

Flaggstången som gick i tre bitar behövde få sin lösning så jag skrev ett brev till markägaren Östhammars kommun och bad om att få en ny stång till parken. Ett positivt svar erhöles på telefon, en 16 meter lång bättre begagnad fanns att besikta på kommunförrådet. Sagt och gjort efter att jag besiktat och accepterat så tog några ur styrelsen stången på sina cyklar och baxade den begagnade stången till parken. Efter besiktande och rentvättning plus inköp och

montage av ny knopp och flagglina skulle flaggstången resas upp. Lennart Ekström lovade att ordna med beslag. Flaggstången skulle sättas upp på den gamla flaggstångsplatsen, vid stenen norr om muséet. Viss tveksamhet om hur detta skulle kunna genomföras kunde anas, men med dessa duktiga herrar och Lennarts traktor så kom den nya flaggstången på plats. Fin och vacker syns nu flaggan över hela staden på den höga stången.

Vi som varit med om denna omfattande insats tyckte att de omkostnader vi haft för inköp av jord och inhyrning av grävmaskin en summa på 7300 kronor väl kunde bestridas av markägaren Östhammars kommun, då i beaktande vår egen omfattande ideella arbetsinsats för att återställa parken i det fina skick den nu är. Men nix, med kommunalrådet Spangenberg's underskrift avslag man vårt i brev framförda önskemål.

Det viktiga för oss är ändå att vi kan åter njuta av vår fina Hembygdspark, där Gunilla Andersson med den nyinköpta gräsklipparen håller gräsyterna i fint skick. Parken och ytorna blev trots allt mer öppna och luftiga. Så här efteråt tycker flera att parken nu är i än bättre skick, ljusare och mindre murrig.

//Bo Eriksson o Karl-Fredrik Ingemarsson

Utställningen ”Ryssen Kommer”

under juni och augusti

Under hösten och våren planerade Hembygdsföreningen, Östhammars konstnärer och Östhammars fotografer ihop med SKB en minnesutställning över händelserna i juli och augusti 1719. Något jubileum var det inte fråga om, utan att minnas de fruktansvärda strapatser som våra förfäder här på orten och utmed kusten då fick genomlida.

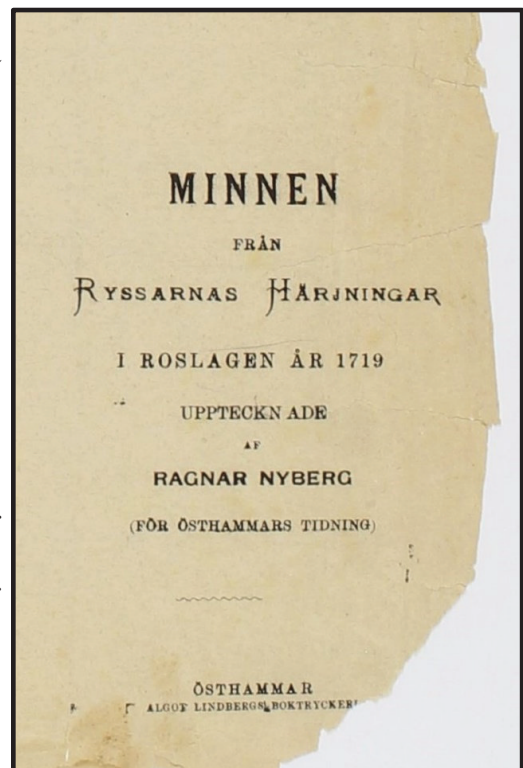

Hembygdsföreningens syftet var att visa och berätta om denna ödestigna händelse, som en del i uppdraget att visa Östhammars historia. Rysshärjningarna i juli 1719 för 300 år sedan, då hela Östhammar brändes till grunden, tyckte vi borde uppmärksammas. Vår tro var och är att det finns ett allmänt intresse för denna omskakande historiska händelse hos Östhammars befolkning och befolkningen efter roslagskusten.

Tankarna på en utställning formades under vintern och våren till en utställning, som förklarar och beskriver orsaker varför det hände och hur gick det till och när Sverige förlorade sin ställning som stormakt kring Östersjön samt hur det gick till när Östhammar brändes till grunden av ryssen.

Materialet som blev utställningsplanscher togs fram och diskuterades med SKB, två manmånaders arbete. Slutresultatet blev en mycket illustrativ och tilltalande utställning, dock insågs ganska snart att ett eller flera föredrag måste till för att förklara hela det historiska förloppet. Sagt och gjort, föredragningsmaterial togs fram och två föredrag inplanerades på SKB. Över 100 personer kom till dessa två föredrag och succén var given. Sedan har föreningen under sommaren och hösten hållit sammanlagt 13 föredrag och två till är inplanerade 2020. Sammanlagt har över 850 personer fått ta del av föredraget ”Ryssen kommer. En tragisk historia juli 1719”.

En kul grej som gav extra krydda åt utställningen var att kunna dela ut denna skrift. Ursprunget till denna hittade Tommy i de första Östhammarstidningarna 1886–1887. Där fanns en följetong om hur Gräsön försvarade sig mot ryssarna, nedtecknad av prästen Ragnar Nyberg 150 år efter händelsen. Följetongen är byggd på anteckningar och skrönor. Detta grundmaterial till en skrift fixades till av SKB, så under utställningen kunde denna delas ut och även så vid föredragen, ett mycket uppskattat inslag.

Förberedelserna med att finna föremål och saker som var samtida med rysshärjningarna och som kunde visas upp samt fotograferas, visade sig hart när vara omöjligt. Endast några föremål i kyrkan i form av ljuskronor, altarljusstakar och två mässhakar konstaterades vara från tiden för 1719.

En vindflöjel med året 1719 hittades på Hembygdsgården, på Slätöbodens vind. Denna hittades i en hög med gamla rostiga järnföremål vid inventeringsarbetet. Denna vindflöjel har suttit på ett av husen i Östhammar som ryssarna brände ner.

I Medlemsbladet 2019 finns en utförlig artikel om "Rysshärjningarna 1719, hela Östhammar brändes till grunden för 300 år sedan", sid 10- 13.

Medlemsbladen från 2014- 2019 finns på föreningens hemsida.

//Karl-Fredrik Ingemarsson

Östhammar i bild

Här följer ett antal textsatta gamla foton och vykort från Östhammar. Bilderna är uppdelade i avsnitten "Folksamlingar", "Havet", "Människor", "Hemmet" och "Stadsmiljöer". Alla fotografier utom två är tagna av Skötsner-Edhlund. Materialet är sammanställt av *Torbjörn Forsman*.

Folksamlingar

Realexamen firas på torget omkring 1950. Lastbilen har på dörren texten "Östhammars Stad".

Scouter tågar mot Gammelhus i samband med scoutmöte. Omring 1945. Husen i bakgrunden är till vänster Ekbloms tryckeri (tidigare möbelaffär, postsortering och idag loppis) med adress Klackskärsgatan 10. Då var det stadens yttre gräns.

Arbetslaget som byggt huset med adress Engelbrektsgatan 6. Foto från omkring 1940-talet.

Slättergille på Gammelhus i slutet av 1940-talet. Då var IOGT:s friluftsgård nyanlagd och där bilparkeringen finns idag låg en äng.

Interiör från det nybyggda Post- och Telegrafhuset på Prästgatan 3. Telegrafstationen med telefonväxel var en stor arbetsplats fram till automatiseringen av stationen 1964. På bilden som är från början av 1940-talet ser vi längst t v den nyligen bortgångna Dagny Bohlin (Lemberg)

Havet

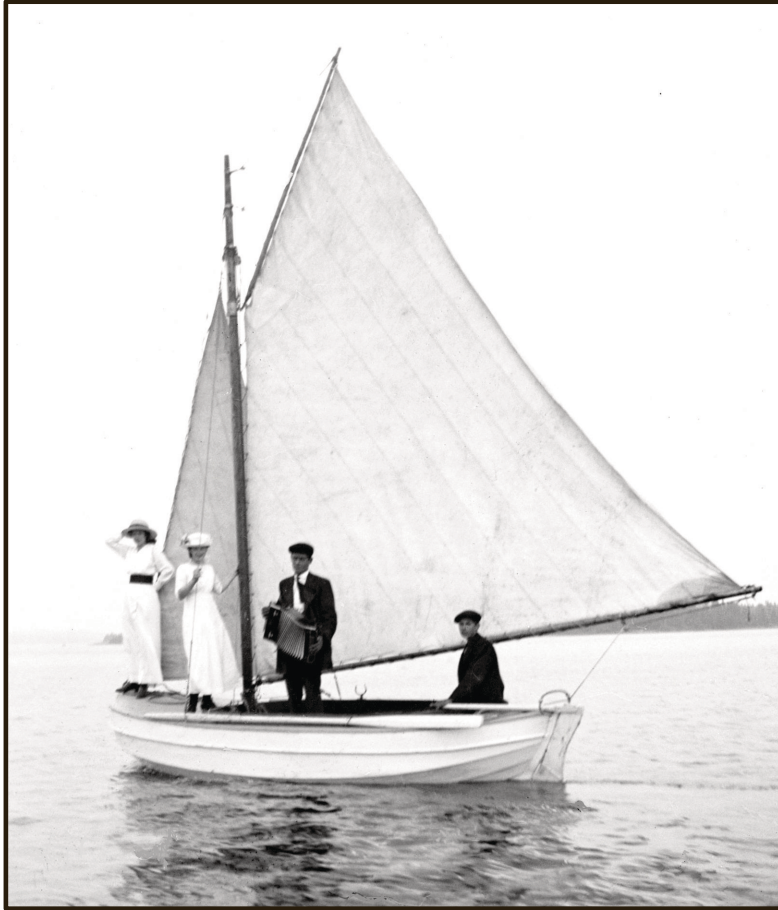
Akrobatik på Krutudden.
Foto från 1950-talet. Det
är inte känt vilka
personerna är.

Kallbadhuset vid Robertshill omkring 1920. Villa Robertshill (Källörsgatan 12) byggdes på 1890-talet av en sommargäst vid namn Robert Fornmark. Från 1919 och fram till mitten av 1960-talet ägdes fastigheten av båtbyggare Linus Jansson. Badhuset revs troligen i slutet av 1920-talet. På bilden ser vi vänner till fotograf Josef Edhlund.

Motorbåten BIDS var en av stadens största motorbåtar då den byggdes i slutet på 1930-talet. Ägare var kommunalborgmästare David Blomquist, som här ses på en bild från 1950-talet. Många minns denna båt som fanns kvar i Östhammar in på 1970-talet. Båtens namn sades betyda **B**orgmästare **I** **D**enna **S**tad.

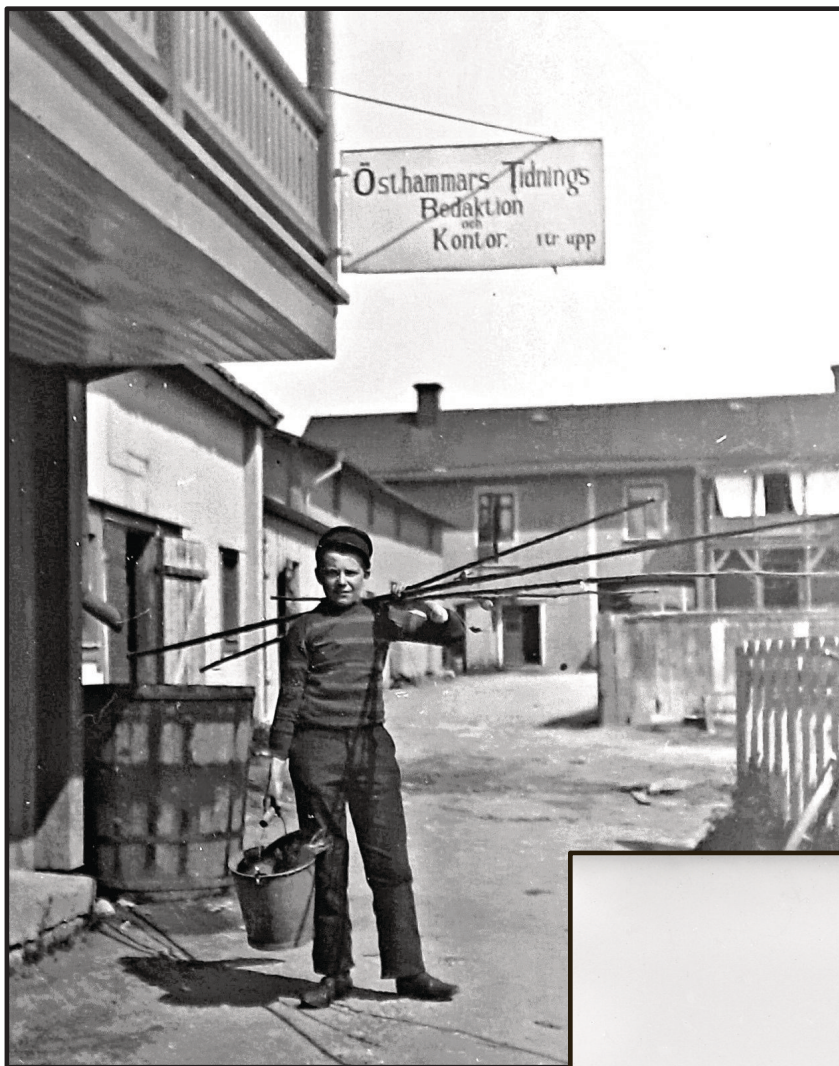

Segelbåt på Östhammarsfjärden omkring 1920. Flickan vid masten är fotografens dotter Sara och intill henne står dåvarande fästmannen Algot Lindqvist med ett dragspel. I fören ses Irma Wilkesson. Mannen vid rodret är okänd.

Syskonen Josef och Sara Edhlund i hamnen omkring 1908. Längst till vänster den lilla ångbåten Viktoria. De stora passagerarbåtarna är ångfartygen Östhammar II och Östhammar I.

Människor

Interiör från Östhammars Tidnings gård (där Konsum ligger idag) omkring 1905. Pojken med fiskespö hette Robert Lindgren och var son till faktor Lindgren (chef för ÖT:s tryckeri). Familjen bodde på andra våningen i tidningshuset. Roberts syster Sigrid gifte sig med kommunalborgmästare David Blomquist.
Fotograf: Henric Jansson

Taklagskransen är hissad på IOGT:s ordenshus Storbrunn 1935. Här arbetar två murare (okända) med att färdigställa skorstenen.

Lundins gård invid Vattentornsberget. Huset i mitten är Mattias Karlssons hus vid Pålkällan. Samtliga hus på bilden fanns kvar fram till slutet av 1970-talet. Idag är det busshållplats. Foto från omkring 1915.

Gården Lugnet vid gamla landsvägen strax norr om Börstils kyrka. På bilden ser vi gården från vägen då man kommer från "Östhammars nya kyrkogård" mitt emot Stopp 76.

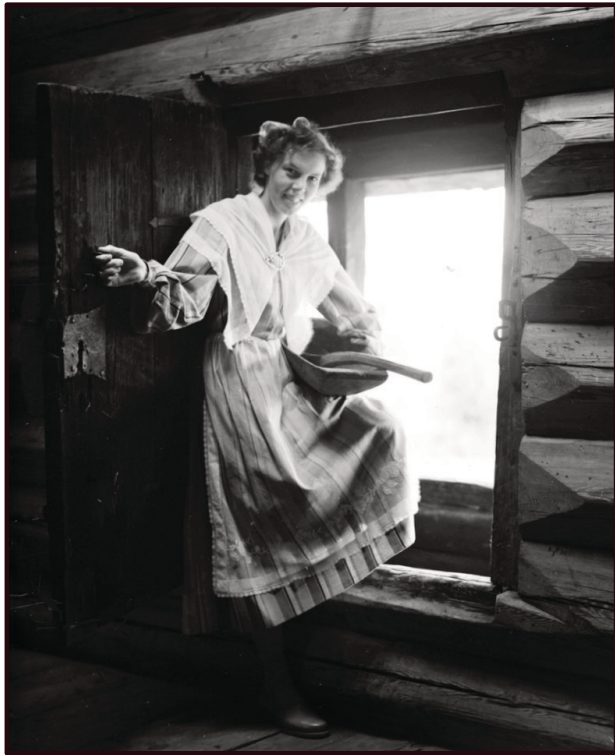
Lugnet ägdes under början av 1800-talet av adelssläkten Geete. En senare ägare var garvare Mathias Didrikson. När bilden togs omkring 1910 var det släkten Gjertz som ägde gården och de båda döttrarna hälsar välkomna!

Promenad i
Badhusparken på
1890-talet.
I bakgrunden
Societetshuset,
som några år
senare byggdes
till med torn mot
vattnet (1907).

Svarvare Karl Johan Holm med fru Anna Helena i sin trädgård omkring 1915. Gården låg i hörnet av Snickargatan och Svarvargatan. Huset vi ser på bilden är verkstaden där flera generationer Holm svarvade spinnrockar. Huset flyttades till Hembydsgården under 1920-talet.

Interiör från den stora timrade loftgångsboden på Gammelhus. Byggnaden flyttades från Östensbo i Valö i början av 1940-talet och det sexkantbilade timret fälldes redan vintern 1520/1521 (enligt dedrokronologiskt utförd datering på 1980-talet).

På bilden, som är från ca 1948 ser vi urmakare Rudolf Anderssons dotter Maja.

Bröllop i den stora nybyggda villan som låg intill den Forslundska Villan på Stora Nygatan. Bilden är från omkring 1910. Det är inte känt vilka som gifter sig men många Östhammarsbor finns med på bilden. Byggnadens fasad byggdes senare om och fick vit puts. Huset ägdes i många år av provinsialläkare Eric Sandstedt och revs omkring 1990.

I borgmästare Wahlunds trädgård en sommardag omkring 1890. Till vänster ser vi organisten och skolläraren Fredin med fru som var ägare till Borgmästargården. På trappan står tre damer som var anställda hos borgmästaren. Damer till höger är husföreståndarinnan Maria Lindberg som bodde kvar i den stora bottenvåningen efter Wahlunds död 1919. Maria Lindberg levde till 1930 och

hennes bror var en på sin tid mycket känd skådesplare vid namn August Lindberg, boende i Stockholm.

Interiör från Borgmästargården med husföreståndaren Maria Lindberg omkring 1910.

Maskerad på Lasarettet 1938 till förmån för inköp av en radio.
Från radion drogs sladdar till högtalare i varje sjuksal.

Hemmet

Interiör från bankvaktmästare Erik Nygrens kök på Drottninggatan omkring 1920. Nygren var anställd på Uplands Enskilda Bank som från 1860-talet och fram till 1914 låg i fastigheten Drottninggatan 4 (familjen Lindgren köpte fastigheten 1916).

Nybakade bullar serveras av Ruth Skötsner omkring 1915. Ruth var dotter till fotograf Brita Skötsner i hennes äktenskap med fotograf Anders Skötsner, som dog i unga år 1887. Bilden är från familjen Skötsner-Edhlunds kök i villan på Sjögatan (senare Guldkärsgatan).

Rådman Algot Lindbergs hem, grundare av Östhammars Tidning. Algot Lindberg dog 1919. Sonen Sven Lindberg sitter i stolen.

På bordet ligger en bunt Östhammars Tidning från den dag grundaren avled.

Salen i familjen Skötsner-Edlunds nya villa på Guldskärsgatan (Sjögatan), byggd 1913-14. Deras tidigare hus låg där dåvarande Upplandsbanken byggdes.

Stadsmiljöer

Bensinstationen vid nuvarande rondellen byggdes av åkeriägare Wilhelm Edberg 1939. Andra världskrigets bränsleransönering medförde svårigheter att driva de svenska bensin-stationerna, så först efter krigsslutet kom stationen igång med bröderna Fastén som innehavare. Bensinstationen var en NYNÄS-station de sista åren och fanns kvar in på 1980-talet.

Infarten vid Pålkällan på 1930-talet. Till höger Frösåkers Mejeri, som byggdes i slutet på 1920-talet. Huset är idag tillbyggt och är banklokal. Huset till vänster är Baptistkyrkan som byggdes år 1900 och revs på 1980-talet. Idag parkering.

Frösåkersvägen från Kyrkogatan mot Pålkällan. Huset (överst sid 16) i bakgrunden är rivna idag, idag busshållplats. Foto 1920-talet

Vy mot Utsiktstornet vid Rådmansgatan. Tornet, som var tidigare var en väderkvarn, invigdes 1902. Byggnaden uppfördes av Östhammars Såg och Kvarn, vars ägare var rådman Mathias Lundqvist. Tornet var ett omtyckt besöksmål fram till att det revs 1942. Huset till vänster i på bilden ligger vid Kvarngatan 7. Huset i mitten på fotot är Rådmansgatan 11.

Interiör från garvare Didriksons gård vid Torget omkring 1900. Byggnaderna på gården fanns kvar fram till slutet av 1940-talet då de revs för att bussarna skulle kunna köra runt huset.

Fotograf: Henric Jansson

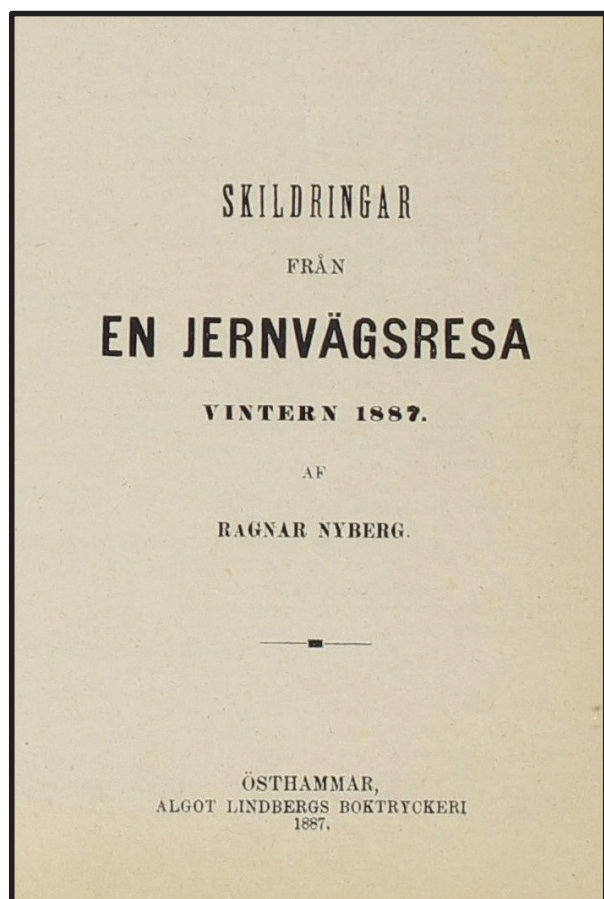
Väderkvarnen och Kvarngården på Gammelhus omkring 1950. Kvarnen fanns fram till början av 1940-talet vid gården Boda på Söderön. Kvarnen förstördes av brand 1962. (Östhammars Tidning 24 oktober 1962)

Väderkvarnen från 1700-talet helt nedbrunnen

Hela godtemplarnas friluftsreservat vid Gammelhus i Östhammar var natten till onsdagen starkt hotad av en häftig brand. Den uppstod i väderkvarnen intill Kvarngården och upptäcktes vid ett-tiden. Östhammars brandkår larmades och var snabbt på platsen. Då kvarnen var övertänd fick man inrikta sig på att rädda huvudbyggnaden, som endast ligger knappt 10 meter från kvarnen, och som inrymmer många kulturhistoriska värden från hela norra Roslagen. Kvarngården, som huvudbyggnaden heter, var mycket starkt hotad, och brandkåren fick sätta in alla resurser för att elden inte skulle få fäste i denna.

Branden upptäcktes av verk-mästare Harald Jansson, när han strax före kl. ett skulle följa en gäst till stadshotellet. Han larmade omedelbart brandkåren, som på tre minuter var på platsen. 1700-talskvarnen från Toilska gården på Söderön var då helt övertänd och lågorna slog högt upp mot den mörka natt-himlen. Brandmännen under ledning av brandchefen Nils G. Svensson fick i stället inrikta sig på att begränsa elden till väderkvarnen. Kvarngården var starkt hotad och måste vattenbegjutas, då elden hela tiden höll på att få fäste i denna. Genom ett energiskt arbete lyckades brandkåren hindra

EN JERNVÄGSRESA vintern 1887

När Östhammars Tidning bildades december 1886 utlovades att tidningen "skall beflita sig om en god och underhallande följetong. Bland annat ha vi af pastor Nyberg, Gräsö, skaffat oss ett löfte om originalberättelser för denna afdelning av tidningen". Tre berättelser publicerades av pastor Nyberg i Östhammars Tidning.

- Minnen från ryssarnas härjningar i Roslagen 1719
- En jernvägsresa vintern 1887
- Lek icke med kärleken, ett ungdomsminne

Nedan följer novellen om "En jernvägsresa, vintern 1887". Novellen är illustrerad med samtida vykort från nämnda järnvägsstationer.

I midten af februari detta år, företog jag en angelägen embetsresa till Vestmanland. För att följa med jernvägen Harg—Dannemora, infann jag mig vid Gimo bruk den 11 februari på aftonen. Som jag der hade att uträtta en liten jernaffär, besökte jag bruksbetjeningen, som med tillmötesgående hjälp redde mig, att jag inom kort fick mitt ärende

uträttadt. Dervid kom jag i tillfälle att i hamrarna åse stångjernssmidet. Det är verkligen storartadt. En smed kommer med gösklumpen, dragen på en jernkärra fram till hammaren. Gösen tages med en tang och upplägges på stället. En annan smed rör vid spelet och hammaren börjar sakta slå i den oformliga klumpen, som derunder slänger omkring sig gnistor och sprak åt alla håll. Smeden vänder smältan, med verklig konstfärdighet, rundt omkring. Icke ett slag träffar fel, utan gör sin goda nytta. Efter omkring 25 väldiga hammarslag har jernklumpen fått ett helt annat utseende. Han börjar taga form af stång, salunda förädlad sin otympliga, runda form till en jemnplattad fyrkant. Återförd i ugnen, glödgas han om igen och föres derefter under mindre hammare, der han efter modiga slängar tänjes ut till en långskranglig jernrekryt. Under denna procedur, blir han riktigt kringklädd med hastiga dock jemna slag, hvarunder smeden ådagalägger en skicklighet i räkning och vändningar, som förvanar den i konsten oinvigde. Efter en ytterligare glödning och hammarupptuktelse har den otympliga jernklumpen blifvit förvandlad till en sirlig jernsprätt, presentabel på jernmarknaden. Inom mindre än en timma hade denna förvandling försiggått, fordrande en flit och skicklighet, som blott vana och krafter kunna åstadkomma. Emellertid hade det blifvit nermörkt ute, men den kolossala smedjan upplystes tillräckligt af de myckna ugnarna och de glödgade jernstyckena. Smederna arbetade rastlöst hvar på sitt håll.

Jag kände mig litet enkel, att stå så der ensam, sysslolös bland så många ifrigt arbetande menniskor. Men tyst! jag var icke ensam åskådare. Der inkommo tvenne män, följande med sina blickar de arbetande smederna. Den äldre af dem tilltalade uppmuntrande och vänligt smederna, hvilka vördnadsfullt åhörde den gamles ord. Jag igenkände nu vid belysningen de båda herrarne, brukspatronerna Reuterskjöld, far och son. Kammarherren R., är en af Uplands förnämligaste jordrotter och styr med ännu oförminskad kraft, trots sina fyllda 70 år hela det invecklade och storartade maskineriet vid Gimo bruks- och landtegendom. Sin eminenta förmåga att styra och ställa har han fördelat mellan det allmänna och enskilda, men tyckes nu på sednare åren alltmera odeladt egna sig åt sin storartade ekonomi och skötandet af sina gods. Hans son deltar ifrigt i fädrens

åtgörande, hvadan man har att vänta en förhoppningfull framtid för denna stora possession. Allt vid Gimo ter sig gediget och omsorgsfullt. Bostäder, verkstäder, ekonomibyggnader, vägar, parker och planteringar — allt vittnar om den ordnande handen och det klara förståndet, hvilka icke lemna något halffärdigt eller försummadt. Brukets befolkning bär ock en prägel af den ordning och det skick, som borde finnas överallt, men dock fattas mångenstädes. Hvad som genast faller den resande i ögonen, är den höflighet hvarmed man bemötes. Går man den ståtliga Bruksgatan efter, så blir man vänligt hälsad af hvarje mötande, om ock alldeles obekant. Tilltalar man någon, får man höfligt, ja vänligt svar, och den tillfrågade står genast till tjänst att hjälpa, der så begäres.

Hvad slutligen värdshuset beträffar, der jag i egenskap af resande hade mitt logis, så utmärker det sig för god uppässning i propra och varma rum, väl lagad mat — och detta för fabulöst billiga priser. På aftonen efter mitt besök i hamrarna, förtärde jag en enkel thésupé, hade eget rum för natten samt åt på morgonen en god frukost med varm mat och allt detta för ett pris af 1 kr. 25 öre.

Vid Gimo jernvägsstation blef jag af stationsinspektoren bemött med sällspord artighet, och han gaf mig flera upplysningar om min resa till förmån för min kassa. Så hade jag redan köpt biljett till Dannemora. Han frågade mig när jag skulle återvända. Då jag svarade: om måndag, bytte han ut min biljett till returbiljett. Jag undrar just, huru många stationsinspektorer i det goda Sverige skulle gjort likaledes?

Emellertid ljöd på bestämd tid inspektorens signalpipa, och tåget sattes i gång. Jag hade för resan till Dannemora tagit biljett 3:je klass, för att studera folklifvet, som under jernvägsresor ter sig pikant i dessa kupéer.

En af mina reskamrater slog sig snart i språk med mig, upprigtigt omtalande hvem han var och hvart han ernade sig. Såsom jernvägstjensteman, anställd vid Katrineholms station, hade han fribiljett på en månad att resa på statens jernvägar hvart han ville. För närvarande hade varit på besök hos släktingar i Edebo, och ämnade nu återvända, för att göra sin unga hustru en öfverraskning, enär han varit borta endast 8 dagar. Den unge mannen tycktes visst icke vara smittad af mästern Palms socialistiska funderingar, utan var nöjd med sin ställning, som enligt hvad han yttrade ”gaf honom ett säkert, om ock i början af hans tjänstetid knappt bröd”. Tiden gick under samspråk fort, och

inom kort voro vi vid Dannemora. Der byttes om tåg, enär Hargs-tåget stannade, för att invänta de från Upsala-Gefle-banan ankommande passagerarna. Vid framkomsten till Örbyhus å Upsala-Gefle-banan bytte vi ånyo om tåg. Jag tog då biljett å 2:a klass, men fick der reskamrater, tysta som Egyptens prester. Jag försökte inleda samtal med en äldre herre, men denne svarade tvärt och föreföll så stram, att jag snart afstod från försöket att få denne herre till att utveckla sitt snille i något långrandigt ämne.

I allmänhet i vårt land är den s. k. bildade klassen otillgänglig för samtal. Jag ihågkommer en ångbåtsresa, som jag för några år sedan gjorde emellan Stockholm och Vaxholm. Det var en vacker sommardag, hvadan vi akterdäcks- och salongspassagerare sutto på sofforna, beskådande de härliga omgifningarna i den vackra skärgården. Bredvid mig satt en ung dam, elegant och »comme il faut« hvad det yttre beträffar. Jag tog mig dristighet till att säga henne någon vanlig fras om väderleken och den trefliga färden. Så om stungen af en orm sprang hon upp, kastade på mig en både förvånad och ilsken blick, samt skyndade ifrån mig så långt som möjligt, såsom om jag varit ett dårhushjon, eller en förymd fästningsfånge.

Det föreföll mig så komiskt, att ja uppgaf ett gapskratt, hvilket ännu mer påskyndade den skönas flykt. En af mina bekanta, hvilken jag icke förr observerat, kom fram till mig och frågade mig orsaken till min munterhet. Då jag omtalat för honom tilldragelsen samt utpekade den flyende damen upplyste han mig, att den sköna tillhörde en af Vaxholms finaste familjer, men han tyckte desslikes att jag förbrutit mig mot etiketten, då jag icke presenterad, tilltalat en så fin dam.

Men jag återvänder till min jernvägsresa. Utan äfventyr framkom jag till Tierps station, derifrån jag med skjutshäst fortsatte min resa. Hästar och åkdon voro goda, men skjutslågan dyr, 2,20 pr mil. I jämförelse med alla andra priser är detta alldeles för dyrt, borde nedsättas till hälften hvilket vore tillräckligt.

Den eljest bördiga Tierpsslätten visade ett sorgligt utseende, enär man knappast kunde se att åkrarna voro besådda med höstsädd; till den grad hade denna barvinter pinat brodden. Folket var bekymradt och väntade få så upp större delen af höstsädet. Lika sorgligt tedde höstsädet sig i Vestmanland, så att denna trakt går ett nödår till möte, hvad beträffar höstsädet.

Efter att hafva uträttat mitt ärende, återvände jag på måndagen till Tierps station, der jag steg på det från Gefle kommande tåget. I hopp om att få litet trefligare, än vid min uppresan, tog jag åter biljett i 3:je klassens vagn samt såg mig inom kort i sällskap med folk af alla klasser. Också blefvo alla platser upptagna och ett litet samspråk begynte. En undersätsig karl, liknande en skeppare, orerade vidt och bredt om spannmålstullar.

»Jag är eljes en fredlig medborgare, men när jag hör talas om tull på spannmål, blir jag så arg, att jag vill bara slåss», förklarade han på veritabelt roslagsmål.

»Herrn menar då, » inföll jag, »att dessa tullar äro orättvisa? »Ja visst f—n äro de så,« skrek han. »De äro en förbannelse, och smörj skulle alla ha som rösta för dem».

Härvid sneglade han på mig argt. »Men dristade jag invända; arbetaren behöfver arbete, likaväl som han behöfver bröd, och utan tullskydd för jordbruket, kan arbetaren icke få någotdera».

»Herrn är dum» snäste han; »bonden tar icke flera arbetare, om han ock får bättre betalt för sin vara, han stoppar vinsten i sin ficka. Vore jag i Stockholm, när tullfrågan kommer före vid riksdan, och de vågade rösta för spannmålstullar, skulle jag låta revolvern gå».

»Då vore Ni snart inom lås och bom», afbröt jag mannens frihandelsifver. Men det half icke.

»Åh! » ropade han. »Jag lede för en rättvis sak och skulle få tusentals personer med mig».

»Det tror jag det instämde våra reskamrater», och jag tittade mig förgäfvne som efter någon, som hade den ringaste anstrykning af skyddstullsvän, men omöjligt. Jag satt der ensam protektionist bland dessa frihandlare, sjömän, studenter, arbetare, madamer och jungfrur.

Otvifvelaktigt trängde sig den tanken: hvad hade du här att göra, men jag måste draga mitt kors med tålamod.

Vid Örbyhus station, der jag hann svalka mig med en flaska bilinervatten, förökades ytterligare vårt resesällskap med fyra gesäller, från hvilka bränvinsångorna doftade. Oaktadt de 10 köldgraderna måste jag draga upp ett fönster, så att atmosfären rensades. De stackars karlarne hade ingen sittplats, men konduktören beredde dem dylika genom tillsägelse åt några kvinnor att stiga in i en första klassens kupé. Dessa voro icke sena att efterkomma konduktörens vänliga anvisning, men dervid var en af gesellerna så djerf, att han ämnade följa med kvinnorna. En bestämd tillsägelse af konduktören: »Ni är väl ingen kvinna; sitt ner der i de bortgående kvinnornas plats», hejdade karlen. Denna var dock icke sen att svara: »Det är märkvärdigt hvad rocken gör mannen; hade min rock icke varit sliten och lappad, så hade jag nog fått följa med, ty här är ju ändå för trångt».

»Sitt nu ner ock var lugn», skrattade konduktören, och karlen lugnade sig jemte sina kamrater.

Då tåget kommit i gång, togo de fyra karlarne fram en brännvinsbutelj, hvilken de under synbart välbehag tömde under färden till Dannemora.

Emellertid hade jag fått nog af samtalet med skepparen frihandlaren. Jag förblef en stum åhörare af samtalet mellan honom och en student, hvilka båda rosade frihandelssystemet, såsom förande vårt gamla Sverige till lycka och välgång.

Vid ankomsten till Dannemora skingrades sällskapet åt skilda håll. Skepparen frihandlaren syntes icke vidare, och de fyra gesällerna började sin vanliga vandring under yttrande: »Nu är kassan slut;

vi få palra och gå, men vi ska följas åt till Östhammar och Öregrund».

Att de värkstälde denna marschroute fann jag några dagar derefter, då de inträffade på Gräsön sökande arbete, såsom det hette.

Emellertid skyndade jag mig att taga plats å det väntade Hargståget, som stod med ångan uppe. Ingen var före mig i en tredje klassens vagn, för hvilken min retour billjet gälde.

Jag inrättade mig så bekvämt som möjligt i den rymliga och uppvärmda vagnen, i tanken att jag nu skulle blifva så godt som ensam. Aber hast du mir gesehen! Inom några minuter hade sällskap inkommit på ett verkligen oroväckande sätt. Först inkom en äldre man med ett bestämdt och skarpt utseende. Sedan en medelålders man med ett vårdat yttre; därpå en ung bonde med sin unga hustru, några drängar och pigor.

Alla dessa defilerade förbi mig, och jag bibehöll ännu min bänk, förnöjd med mitt goda utrymme. Just när tåget skulle gå, öppnades vagnsdörren och en femtonpundig herre med en stor lederbunt under armen inträdde, utropade: »åhå, här är god plats, ser jag», hvarpå han slog sig ner bredvid mig, som kilades upp i ena hörnet utan hopp att kunna få vrida på mig.

Den först komne ädle mannen tog till ordet, sedan han mönstrande sett sig omkring. »Här är ju riktigt hemtrefligt, vi ska muntra upp oss». Dermed steg han upp och började examinera litet hvar bland sällskapet, hvart de skulle resa, hvad de hette m. m.

Han gjorde detta så godmodligt och oförargligt, att det icke väckte någon anstöt. En så märkvärdig förmåga egde han att göra sig bekant med folk, att vi inom kort pratade med hvarandra, som om vi länge känt varandra.

Den medelålders mannen måste bekänna att han var kakelugnsfabrikör från Häfverö socken, mannen med läderbunt att han var skomakare från Österby bruk, bondfolket att de voro från Harg m. m. Sjelf förklarade han sig vara tullbetjent från Gefle och hette Ö. Mig försökte han ifrigt att utforska, men jag gaf honom länge undvikande svar, som väl väckte, men icke tillfredstälde hans nyfikenhet. Den store skomakaren skyddade mig genom sin väldiga corpus, att jag icke fick den vetgirige tullmannen allt för nära på mig. Den förhoppningen tog dock, snart slut, då skomakaren vid Österby station med synnerlig belåtenhet förklarade: »si så, nu är jag snart hemma», och dermed aflägsnade sig.

Det dröjde icke länge, förrän jag hade tullmannen bredvid mig, börjande, eller rättare fortsättande samtalet.

Jag slapp nu icke längre undan, huru listigt jag än slingrade mig. Jag måste bekänna att jag var från Gräsön samt stadd på hemresa. »Jaså» utropade han förnöjd. »På Gräsön känner jag flera personer, bland andra Komminister Nyberg. Kanske herrn känner honom? »

Denna samvetsfråga, hvilken jag egentligen bort nekande besvara enligt den stora filosofens påstående, att menniskan har svårt att känna sig sjelf, besvarade jag med: »åh ja, vi äro nära grannar. »

Jag tänkte nu att jag skulle få böra något extra om min hedersvärda person, men det stannade vid några reflexioner om min verksamhet såsom embetsman, och då dessa voro för mig smickrande, afledde jag mannen tankegång till annat.

»Kanske herrn också känner Inspektör L. på Gräsö herrgård», utlät han sig vidare?

»Ja mycket väl» upplyste jag honom, »enär vi äro närmaste grannar».

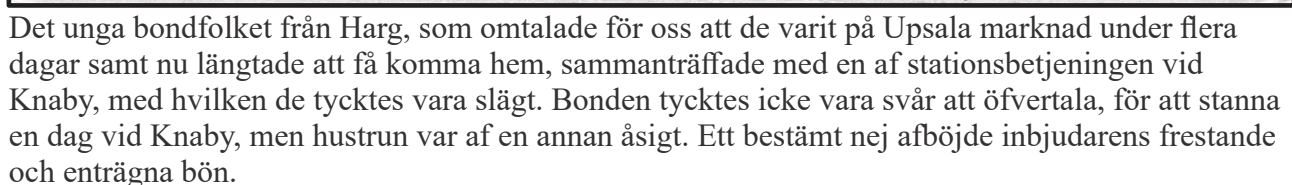
»Förlåt mig», inföll kakelugnsfabrikören. »Då är ni visst maskinisten Pettersson som köpt en mindre egendom straxt bredvid Gräsö herrgård? Denna egendom funderade jag på för några år sedan, med det blef inte af med det köpet».

En triumferande blick framlyste ur den vettgirige tullnärens ögon. Nu har jag dig fast, bekänn nu genast, tycktes han jubilera öfver mitt incognitos röjande. Situationen blef nu så löjlig att jag icke kunde underlåta att draga på munnen, då sanningsenligt bekände: »Jag heter icke Pettersson och är ingen maskinist, ehuru väl jag känner den mannen.»

En kort beskrifning på denne och hans köp af nämde egendom lät herrarne förstå, att jag var hemmastadd med förhållanden på Gräsön.

Emellertid hade vi nu hunnit fram till Knaby station. Den terräng, som banan från Österby dit genomlöper, är mestadeles skogsmark, hvadan person-trafiken icke är stor.

Vid Knaby station, der vi hade långt uppehåll dels för att intaga vatten, dels för upptagande af från bibanan Ramhäll ankommande jernrnalm, inträffade en lustig episod.

»Nej, jag rör inte på honom. Han gör nog vad han vill», försäkrade hon, dock alltmera villrådig huru hon skulle göra.

»Om det är rätt och bra, må så vara, men i annat fall är det eder pligt att följa honom», skämtade jag under sken af allvar.

Hon såg på mig förtroendefullt och tycktes begrunda saken.

Inom kort återkom släkten och tog hennes nattsäck, men hon stretade emot, förklarade att hon alldeles icke ginge med.

»Si så! följ med nu», bestämde tullnären; »det blir så ändock till slut».

Detta yttrande tycktes vara afgörande. Hon tog sina effekter och följde med yttrande: »Det går som herrarne säga! vi kvinnor äro vana att lyda, men billjetterna, som vi köpt, gälla äfven för morgondagen, och det kan icke vara så noga på en dag».

Äntligen efter en halftimmes uppehåll gick tåget och nu med full fart, för att köra in den försinkade tiden. Konduktörerna på denna bana äro särdeles pålitliga och skickliga män, som uppfylla troget sina ansvarsfulla pligter.

Samtalet upptogs af den vetgirige med förfrågningar om Öregrundsboarne. »Lefver förre tullkontrollören, Rådman L. » började han, vändande sig till mig?

»Ni menar väl förre tullinspektoren L. » rättade jag honom?

»Jag menar, hvad jag säger, förre kontrollören», envisades han.

»Ni har orätt härutinnan. Jag har känt Rådman L. i 25 års tid, och vet nog hvad han är för en tjänsteman. »

»Säg mig inte det, herre. Jag är sjelf tullbetjent; vår matrikel öfver tulltjenstemännen utvisar nog hvad Rådman L. varit för en man. »

»Men i thy fall har Ni läst Eder matrikel orätt, ty Herr L. var ända till sitt afskedstagande tör några år sedan tullinspektör. »

»Afskedstagande» säger herrn. »Han tog icke afsked, utan fick afsked. »

»Var god och berätta mig orsaken härtill, ty jag får uppriktigt bekänna att jag aldrig hört den historien? »

»Jo det må jag väl veta. Han tog sig orådet före, att inklarera en utrikesfarare, en fransman, och det kostade honom en stor plikt förutom tjensten, enär han i egenskap af kontrollör icke hade rätt att så förfara. »

»Historien är icke så illa hopsatt, men lider af ett stort fel, nemligen att icke innehålla en skymt af sanning. Herr Ö. måtte skämta; allvar måste det väl icke vara?»

Kakelugnsfabrikören log i smyg åt vår lilla tvist, men yttrade intet.

Jag trodde att den i tullverkets hemligheter förfarne mannen skulle gifva med sig och icke vidare resonera om dess förhållanden i Öregrund, men jag bedrog mig.

»Eftersom herrn tyckes känna till Öregrundsboarne», började han igen, »så säg mig, huru de tycker om den nye kontrollören, som kom efter Rådman L.? »

»Menar Ni tullförvaltaren L., så är han allmänt omtyckt för sitt humana sätt både som tjänsteman och som enskild person, men hvarföre degraderar Ni så der edra tjänstermän i tullverket ? »

»Det är Ni, herre, som icke har reda på Er i denna sak», afstraffade han mig; jag varit 30 år i tullverkets tjänst och vet nog hvad det har att betyda. » Detta sade han med så tvärsäker min och

öfverlägsen ton, att jag fann det icke längre löna mödan att försöka upprätta mina degraderade vänner och bekanta.

Han tycktes dock icke vara belåten med att jag gaf så fort tapt, utan fortsatte. »Huru mår baron O. efterträdare, jaktbåtsman N.? »

»Honom känner jag icke», disputerade jag, men väl känner jag jaktuppsyningsmannen N., som efterträdde Baron O.»

»Jaså! » hånade han; »herrn vill kanske påstå att det finnes uppsyningsmän i Öregrund? »

»Ja, så fräck är jag verkligen, då jag dels gånger haft nöjet att segla med den vackra Sjöfröken, dels hört mannens titel otaliga gånger nämnas af både hans förman och hans underlydande. »

»Nej! nu blir det för galet», skrek min antagonist. »Herrn skall sitta här och lära mig titlarne på folk, som jag jemlikt tullverkets matrikel vet hvad de äro för tjenstemän. » Han vann verkligen sin afsigt. Jag förstummades för en sådan oförsynthet och lät få mannen rätt, åtminstone för sig sjelf.

Han lät slutligen åtskilliga af mina andra bekanta i Ö. undergå revy, och hans omdömen voro icke just fördelaktiga. Jag försvarade dem, så godt jag förmådde, men fick naturligtvis draga kortaste strået. Rätt skulle mannen hafva, om än aldrig så galet.

Gimo station signalerades och vi åkte in på perrongen. Såsom jag väntat, stod der min tjenare med skjuts. För att emottaga mig mina effekter. Enär min vettgirige reskamrat äfven här gick utaf, skulle vi här skiljas. Hans väg gick söderut och min norrut från Gimo. Det lustigaste af vårt sammanträffande blef slutet, då han helt familjert vid afskedet frågade mig.

»Hör nu herre; sedan vi mycket språkat och disputerat, så säg mig edert namn på det jag mått minnas, hvem jag talat vid? »

»Mycket gerna», medjakade jag. »Jag heter Ragnar Nyberg, och är Komminister på Gräsö.»

»Nej, si det tror jag icke», utropade den envise mannen. »Jag känner icke igen Eder. »

Detta var mig för mycket. Utan att förlora vädret öfver mig sjelf, yttrade jag lugnt: »Under tvenne timmars tid har Ni motsagt alla mina uppgifter om folk och förhållanden. Nu vill Ni neka mig mitt ärliga namn. Säg du (jag vände mig härvid till min närstående tjenare), hvem jag är, och hvarifran jag är? »

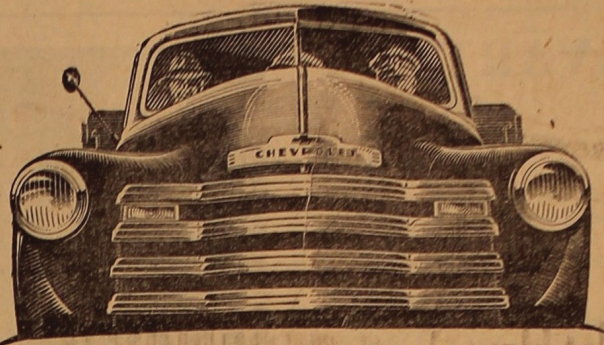
»Pastor Nyberg på Gräsön», svarade karlen genast.

Jag bugade mig artigt för denne Thomas, tackande för sällskapet. Trots sitt motsägelseraseri hade han förskaffat mig en trefflig stund. Han tycktes hafva fått nog, ty han aflägsnade sig i största hast. Kakelugnsfabrikören skrattade åt detta qui pro quo, ett komiskt slut på ett komiskt sammanträffande. Å Gimo värdshus styrkte jag mig med en kopp godt kaffe, som väl behöfdes för min genom den långa jernvägsresan uppskakade lekamen. En god häst förde mig inom några timmar till staden Öregrund, der jag sammanträffade med min närmaste granne på Gräsön, Förvaltaren L., hos en god vän som väntat mig. Några Öregrundsbör voro ock der, hvilka fingo sig en god skratt, då jag omtalade mitt äfventyr på jernvägsresan.

Som månen uppkom först inpå natten, vågade L. och jag oss icke öfver på isen, som icke var synnerligen säker, förrän månens sken vägledde oss till Gräsön. Färden öfver isen gick bra och jag hemkom till de mina, efter att hafva på samma dag färdats 7 mil per häst och 9 mil per jernväg genom en del af Vestmanlands, hela Upsala läns och norra delen af Stockholms läns höfdingedöme.

SLUT.

Bilreklam i Östhammars Tidning

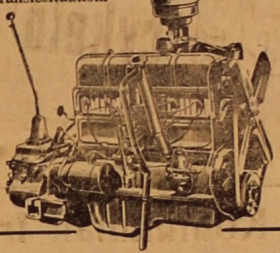
NYA CHEVROLET

har mera nytt än någon lastvagn någonsin haft

Visserligen kan vi under rådande förhållanden ej räkna med att få in så många nya Chevrolet lastvagnar, som våra kunder önska. Men en ny Chevrolet lastvagn är ändå en så stor nyhet, att vi tro att Ni med intresse vill studera dess nya egenskaper, även om Ni måste vänta på leverans. Det lönar sig att vänta, ty nya Chevrolet motsvarar alla de krav Ni har rätt att ställa på en lastvagn — nu och långt fram i tiden.

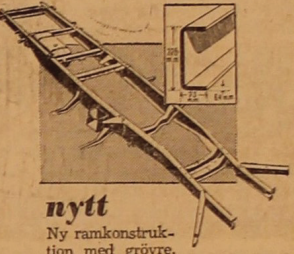

nytt Nya skåpvagnsmodellen med effektiva dörrstopp, ställbara i två lägen — ett där dörren öppnas helt för omfattande av- och inlastningar, ett till hälften för mindre lastningar.

nytt En serie nykonstruktioner på hytten samverkar till att effektivt öka förarens trivsel och därmed även hans arbetsprestationer.

Den berömda toppventilmotorn — erkänt sparsam på bensin och olja — en ovärderlig egenskap i dagens bränslesituation.

nytt Ny ramkonstruktion med grovre, kraftigare balkar medger tyngre last, hårdare tag, längre livslängd och större säkerhetsmarginal.

Allt om NYA CHEVROLET får Ni veta av
MILLERS EFTR., A. Eriksson,
ÖSTHAMMAR. Tel. 33.

1948

Nya Vauxhall

-en trio i toppklass

En GENERAL MOTORS produkt

Sober elegans i linjer och färger, bekväm trivsam och rymlig interiör, utomordentliga köregenskaper utmärker den nya Vauxhall-serien. Ni är välkommen till en provtur hos oss. Det är bästa sättet för Er att komma underfund med Vauxhalls många fördelar. Alla tre är 5-åriga vagnar och utrustade med högkonsumiska kvadratmotorer.

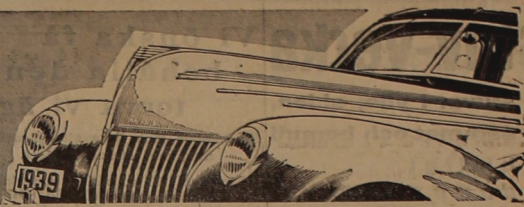
WYVERN 8.450.-
VALAUX 9.150.-
CHANCE 10.250.-

Angivna priser gälla från fabriken i Stockholm exkl. leveranskostnader.

Se och provkör nya Vauxhall — en General Motors produkt hos

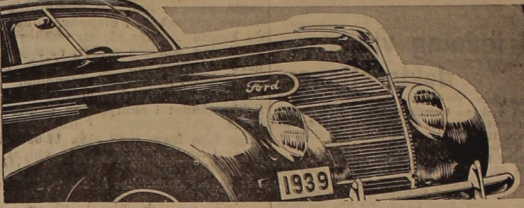
Bilfirma Axel Lindgren
Östhammarsinfarten - Östhammar
Telefon 286
Aukt. återförsäljare för
GENERAL MOTORS NORDISKA AB • STOCKHOLM

1955

FORD V-8 1939

är här!!

De nya V-åttorna ha kommit, och Ni kan bese de vackra vagnarna hos oss. Bägge ha helt ny flott exteriör, skapad efter Lincoln-Zephyr — föregångaren för modern bilskönhet. Det har också hänt stora tekniska förändringar. Bl. a. har Ford V-8 1939 dubbelverkande hydrauliska bromsar, 3-fas-fjädring och ny ljudisolering. Begär en provtur redan idag.

- ★ Extrema strömlinjer
- ★ Världsberömd V-8 motor
- ★ Dubbelverkande hydrauliska bromsar
- ★ Tre-fas-fjädring
- ★ Vetenskaplig ljudisolering

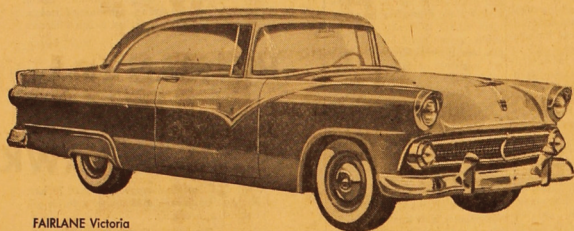
Östhammars Bilcentral
ÖSTHAMMAR Telefon 48, 148

1939

-folk föredrar **FORD** rätt vagn till rätt pris

Sätt priset först bland önskemålen... eller prestationen... eller rymligheten... eller något annat, det finns alltid en Ford, som passar in på varje önskemål. Fråga ut Fordförsäljaren om FORD-modellerna — massor av skäl mår för att en FORD är en vagn. Glöm inte heller vad det betyder att FORD kan erbjuda Er sin service vart Ni än kommer, på vilka vägar Ni än far.

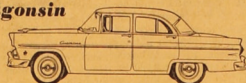
Årets amerikanare — tjugigare, bättre än någonsin

FAIRLANE Victoria

FORD presenterar i år en helt ny tjugig serie — FAIRLANE — för Er som vill välja en exklusiv vagn, men ändå hålla Er utanför lyxprisklassen. 162 hk V-8 motor.

Kr. 15.935:-

CUSTOMLINE V-8

Den eleganta modellmodellen med rena linjer, smakfull dekoration och med massor av finesser. 162 hk V-8 motor.

Kr. 14.745:-

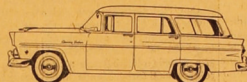
MAINLINE SIX

Den praktiska bruksvagnen som till ett verkligt förmåligt pris ger Er den stora vagnens alla fördelar. 120 hk 6-cyl. motor.

Kr. 13.720:-

COUNTRY SEDAN (8 pers.)
I den verkligt kompletta stationsvagnsserien kan Ni välja från 2-dörrars Ranch Wagon till vidtående modell. 162 hk V-8 motor.

Kr. 17.275:-

Vedette '55 med 3 helt nya modeller

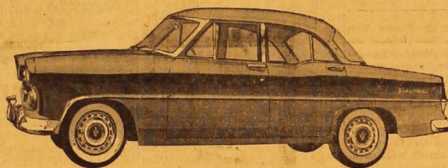
TRIANON

Den praktiska vardagsvagnen — med alla de tekniska finesser som ger VEDETTE '55 dess särställning. Kommer i vår.

REGENCE

en fulländad lyxvagn — ger fullkomligt sagolik elegans och komfort. Finns i olika färgkombinationer. 80 hk V-8 motor. Kommer i vår.

VERSAILLES

Bekvämt, tjugig, lyxig — en verkligt representativ vagn för affärer och fritidsturer — med synnerligen komplett utrustning. Levereras i olika färgkombinationer. 80 hk V-8 motor.

Kr. 10.900:-

TAUNUS — aristokraten bland småvagnar

TAUNUS 12 M

Aristokraten bland småvagnar har Taunus kallats och med all rätt. De eleganta linjerna, den rikliga utrustningen och den trygghets, snabba, ekonomiska motorn har gjort TAUNUS till en vagn för folk med stora pretentioner. 38 hk 4-cyl. motor.

Kr. 7.650:-

Från Zephyr till Popular - FORDS populära engelsman

POPULAR

En liten vagn med ordentlig öka i motorn och god plats för 4 personer plus bagage. 34 hk 4-cyl. motor.

Kr. 4.810:-

ANGLIA

Vagnen som kom med en helt ny standard i småvagnsklassen. Vackra linjer, lätliga utrymmen. 36 hk 4-cyl. motor.

Kr. 6.200:-

CONSUL

Så ska Er drömda familjevagn vara — rymligt, bekvämt och med finesser som en stor vagn. 47 hk 4-cyl. motor.

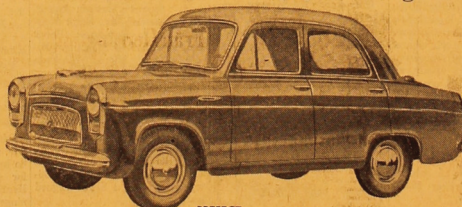
Kr. 7.995:-

ZEPHYR SIX

Pålitlig vardagsvagn med lågt "milpris" men en vagn som kan köra ordan. 68 hk 6-cyl. motor.

Kr. 8.995:-

PREFECT

För Er som vill ha en 4-dörrars småvagn är PREFECT den idealiska bilen. Den till väl en jämförelse med både större och dyrare bilar. Ni kommer att uppskatta de många tekniska finesserna hos PREFECT. 36 hk 4-cyl. motor.

Kr. 6.605:-

RIKTPRIS FRITT FABRIK

Tel. 48 och 300

Efter kl. 17 tel. 416 och 532

AB ÖSTHAMMARS BILCENTRAL

Tel. 48 och 300

Efter kl. 17 tel. 416 och 532

1955

Verksamhetsberättelse för Frösåkers Hembygdsförening 2019

Styrelsen avger följande berättelse för verksamhetsåret 2019

Styrelseledamöter och övriga funktionärer

Ordförande	Karl-Fredrik Ingemarsson
Vice ordförande	Berit Mattsson
Sekreterare	Tommy Sjölander
Kassör	Leif Björklund
Ledamot	Torbjörn Forsman
Ledamot	Peter Naeslund
Ledamot	Bo Eriksson
Suppleant	Ragnhild Sjögren
Suppleant	Margaretha Jakobsson
Suppleant	Lennart Ekström
Revisorer	Lennart Andersson och Anders Öhrn
Valberedning	Sten Lindholm, sammankallande och Lennart Sundberg

Ansvarig för:

Fastighetskommitté	Bo Eriksson
Museikommitté	-
Samlingskommitté	Karl-Fredrik Ingemarsson

Styrelsen har under verksamhetsåret haft 8 sammanträden. Årsmöte i februari med 33 medlemmar närvarande. Antalet medlemmar vid årets slut var 294 personer, 2018 (292). Ett medlemsblad har getts ut.

Ekonomi

Föreningens löpande intäkter (medlemsavgifter och servering) är i storleksordningen 50 tkr. Kostnaderna för el, vatten, försäkring, medlemsblad med mera ligger runt 60 tkr.

Arbete med löpande underhåll utförs består främst av medlemmarna men det finns alltid kostnader för material (virke, färg mm). Till det kommer alltid en del oförutsett. Under året bl a för röjning efter stormen Alfrida. Till det ska läggas nödvändiga punktinsatser, i år främst åtgärdande av taket på museet. Under 2019 uppgick underhållskostnaderna till 50 tkr.

Ovanstående pekar på ett underskott på 60 tkr – det exakta underskottet blev 61 800 kr.

I och med att vi genom tidigare bidrag från föreningar, fonder och kommunen hade ett eget kapital vid årets ingång på 304 tkr går underskottet att hantera. Men både årets och tidigare årets underskott tär på kapitalet som nu minskat till 242 tkr. Förvisso betryggande i sig i nuläget - men vi måste framöver diskutera såväl ambitionsnivå som nya finansieringsmöjligheter.

Digitalisering av Östhammars tidning har fortskridit under året medförande kostnader för lön, sociala avgifter och försäkringar. Detta projekt innebär dock ingen ekonomisk belastning då det fullt ut finansieras via bidrag från Arbetsförmedlingen samt Östhammars kommun.

Fastighetsunderhåll

De nedblåsta träden efter stormen Alfridas härjning 1–2 januari är uppsågade och bortforslade. De stora stubbarna är också borttagna. Gräsmattan har återställts. Hela området har rensats från ris och grenar. Ny flaggstång, skänkt av kommunen, har rests.

Taket på museet har under året lagats och reparerats. Alla taken utom norra delen av Didrikssonska längan har nu undergått tillsyn och reparation.

Två visningskvällar av Hembygdsgården

Genomfördes 28/8 och 4/9. Temat var ”Gamla Affärsskyltar” och visning av Hembygdsgårdens byggnader. Kaffeservering ordnad. Ca 10–15 personer per tillfälle. Två dagisgrupper och några föreningar har besökt hembygdsmuséet.

6/6 Nationaldagsfirande

Östhammarsborna tågade traditionsenligt med flaggor, fanor och orkester från Rådhusorget till Hembygdsgården. Där inledde blåsorkestern Al Fine, sedan följde tal av Stig Hedlund från Valö-Forsmarks hembygdsförening. Barnen sjöng under ledning av Lisa Norén. Ceremonin avslutades med att Nationalsången sjöngs till orkestern. Ca 150 personer deltog. Kaffeservering och visning av husen.

Hembygdsgården, sommaraktivitet

Under sommaren, fem veckoslut fredag till söndag har Hembygdsgården varit öppen med möjlighet att fika och se våra samlingar. Mycket arbete för relativt få besökare.

Gåvor, under året har föreningen erhållit:

Kvicksilverbarometer tidigt 1900-tal	Peter Naeslund
15 klippböcker från Norrtälje Tidning gjord av Karl-Axel Holmgren	Ernst Andersson
Två gamla veckotidningar	Vivi Lindberg
Fotbojor från Östhammars polisdistrikt	Helge Nyström
Klippbok från Östhammar 1950–1975	Jan Löfberg
Brev från 1925 om en omkommen sjöman från Gluppudden, Stenskär	Jan Löfberg
Äldre Östhammars tidningar, äldre Norrtälje tidningar, gammal resväska	Jan Löfberg
Spinnrock gjord av A Blom Östhammar	Astrid Brodén
Tre böcker om skytte, en vapenbok och bok om svenska stadsmonografier	Brita Löf Norrby
Skvallerspegel	Mats Bolin
Ett lyftblock förmodligen tillverkat av blocktillverkaren Isak Zetterman	Mats Bolin
Gamla exemplar av Östhammars Tidning	Peter Rudolfsson
Äldre kort från Östhammar, nätkärring, åderknäppare	Inger Karlsson
Svagdricksflaska från Östhammars bageri, hemgjord lanterna	Inger Karlsson
Gamla brev, ett från 1700 och en gammal resväska med tidningar	Inger Karlsson
Liten karta över Östhammar, daterad 1856	Inger Karlsson

Inventering av föreningens inventarier

Inventeringen av föreningens inventarier har fortgått under året. Nu återstår endast några restpunkter.

Kultur i vården

Föreningen har 4 gånger under året deltagit i kommunens äldrevårdsaktivitet ”Kultur i vården” på Edsvägen 16. Kalle, Berit, Vivi och Margareta har visat bilder och berättat om gamla Östhammar. Föreningen bjöd en augustidag de äldre från Edsvägen på kaffe på Hembygdsgården, en mycket uppskattad aktivitet.

Utställningen ”Ryssen kommer”

En utställning i SKB:s lokal i samverkan med fotoklubben och Östhammars konstnärsförening om ryssarnas härjningar år 1719 i Östhammar och dess omgivning ”Ryssen kommer”, har genomförts med ett mycket stort intresse med över 1400 besökare. Förutom utställningen har ordföranden hållit 13 föredrag vid olika tillfällen under sommaren och hösten. Intresset kring vad som hände i juli 1719 med ryssbränningarna är större än vad vi kunnat föreställa oss, totalt har 850–900 personer lyssnat på dessa föredrag, kanske publikt föreningens största aktivitet någonsin.

Utställningen ”Speglingar”

Samlingsutställning tillsammans med konstföreningen och fotoklubben. Åtta speglar från ca 1830 av spegelmakare Pehr Olof Söderlund från Östhammar visades. 800 besökare - flera lovord.

Digitalisering av Östhammars Tidning

Digitalisering av Östhammars Tidning har pågått i 4 år. 50 år (35 000 sidor) är klara. Återstår 25 år med årgångarna främst under 1900–1920 talet (ca 15 000 sidor)

Arbetet har fortgått med hjälp av ”Daglig verksamhet” i kommunens regi och med en tidsbegränsad 60%-anställning. Under året har 13 år digitaliserats (2018, 14 år). 50 år av de 80 år som ÖT kom ut är klara. Via föreningens hemsida är tidningarna publicerade.

Slutord från ordföranden

Jag vill på mina och styrelsens vägnar avslutningsvis rikta ett stort **TACK** till alla som bidragit och på ideell basis gör vår verksamhet möjlig.

Planerade aktiviteter 2020

25 februari (tisdag) kl. 18.00

Årsmöte i SKB:s lokal
Norra Tullportsgatan Östhammar.

4-5 maj (mån-tis) från kl. 9.00

Städdagar inom- och utomhus vid
Hembygdsgården.

6 juni (lördag)

Sveriges Nationaldag firas traditionsenligt
vid Hembygdsgården.

Juni o augusti Utställning i SKBs lokal

20 juni Midsommardagen

Ekumenisk friluftsgudstjänst
vid hembygdsgården

Öppet museum fredag-söndag kl. 13-16

10-12 juli, 17-19 juli, 24-26 juli och
31 juli-2 augusti

26 augusti och 2 september (onsdagar)

18.00 Temavisning av hembygdsgården

Ytterligare information kommer i
Annons Nytt och på föreningens hemsida
www.hembygd.se/frosaker

Medlemsavgiften för 2020 är

150 kr /enskild

250 kr / familj

Plusgiro 491 86 29-9

Var god ange medlemsnummer eller
namn och adress på inbetalningskortet.

Årsbokslut 2019-12-31

Intäkter	Kronor
Medlemsavgifter	41 900
Servering, lotter mm	9 300
Projekt Östhammars Tidning	182 500
Övriga intäkter,bidrag,gåvor	4 100
Summa intäkter	237 800

Kostnader	Kronor
Muséet	22 800
Fastighetsskötsel	28 400
Medlemsbladet	15 800
Elkostnader	17 700
VA-avgifter	6 400
Annonser	1 200
Kontorskostnader, porto	1 900
Försäkringspremier	18 800
Projekt Östhammars Tidning	175 800
Bankkostnader	1 400
Upplands fornminnesförbund	5 800
Övriga kostnader	3 700

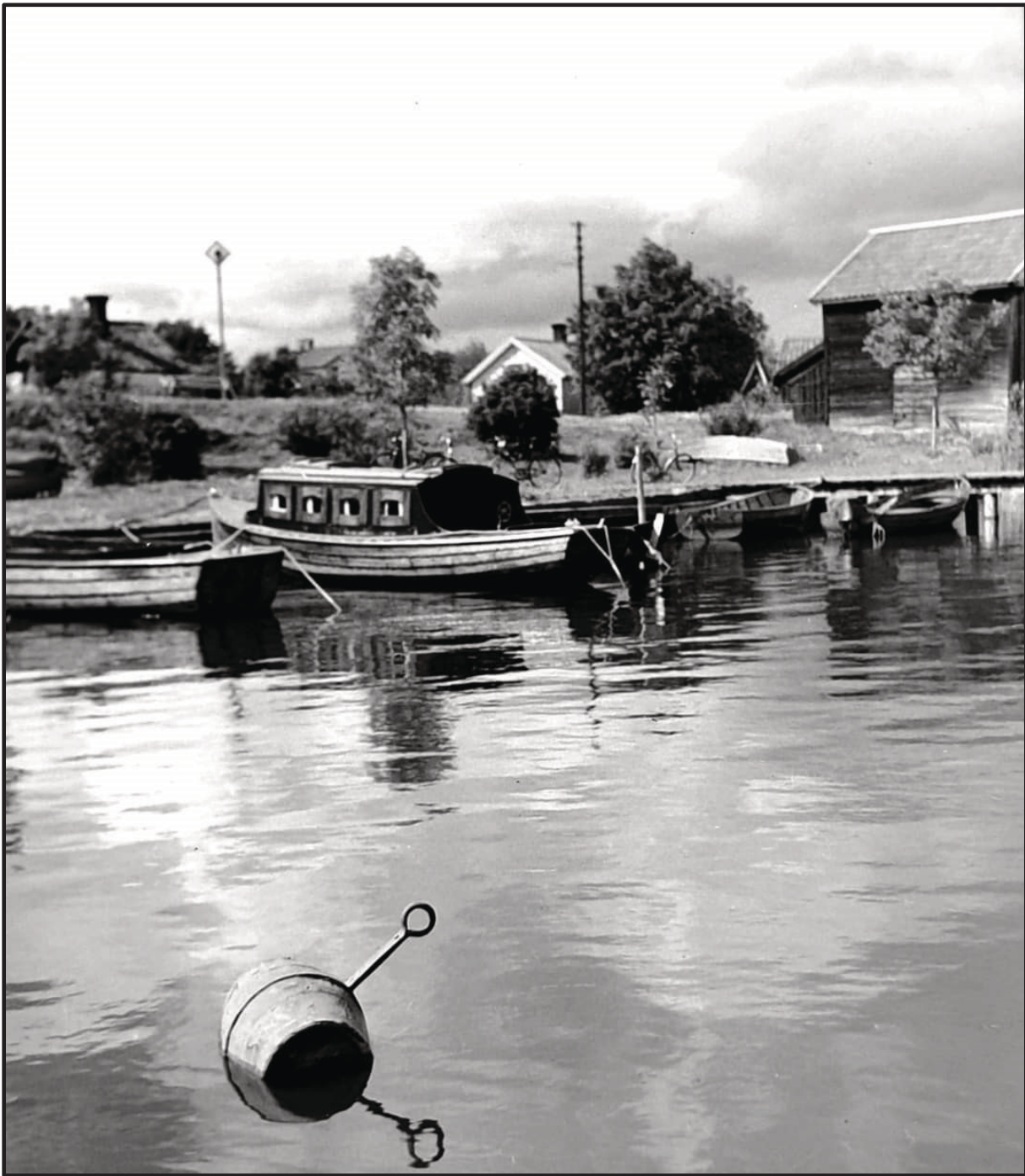
Summa kostnader **299 700**

Årets resultat **-61 900**

Eget kapital

Ingående balans	304 200
Årets resultat	-61 900

Utgående balans **242 300**

Vy mot Norra Tullportsgatan och Stångörn omkring 1950. Båten i hamn kallades "Sjuglasvagnen". Hon hade sin hemmahamn vid Brunnsviks brygga på Söderön. Båten byggdes och ägdes av "Brunnsvikarn" Jansson. Foto: Josef Edhlund

**FÖREDRAGNINGSLISTA VID FRÖSÅKERS
HEMBYGDSFÖRENING
ÅRSMÖTE TISDAG 25 FEBRUARI 2020 18:00**

- 1.Val av ordförande och sekreterare för mötet.
- 2.Val av protokolljusterare tillika rösträknare.
- 3.Fråga om mötet har utlysts på rätt sätt.
- 4.Fastställande av dagordning.
- 5.Styrelsens verksamhetsberättelse för det senaste verksamhetsåret.
- 6.Styrelsens förvaltningsberättelse (balans- och resultaträkning) för det senaste räkenskapsåret.
- 7.Revisorernas berättelse för det senaste räkenskapsåret.
- 8.Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för den tid revisionen omfattar.
- 9.Fastställande av medlemsavgifter.
 - Styrelsen föreslår att medlemsavgiften för 2021 är 150:- för enskild och 250:- för familj
- 10.Fastställande av verksamhetsplan och behandling av budget för det kommande verksamhets-/räkenskapsåret.
- 11.Val av ordförande samt övriga styrelseledamöter och suppleanter.
 - Val av ordförande för 1 år (fyllnadsval, väljs på 2 år udda år)
 - Val av kassör för 2 år (väljs på 2 år jämna år)
 - Val av 4 stycken ledamöter för 1 år
 - Val av 3 stycken suppleanter för 1 år
 - (Sekreterare väljs för 2 år, udda år)*
- 12.Val av 2 stycken revisorer för 1 år
- 13.Val av 2 stycken till valberedning för 1 år, varav en sammankallande
- 14.Övriga frågor

Efter årsmötet kommer Torbjörn Forsman att visa och berätta om fotografier från Östhammar.